

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o statutu evropske vzajemne družbe: stališča, vloga in prispevek civilne družbe (mnenje na lastno pobudo)

(2014/C 226/03)

Samostojni poročevalec: **Mario CAMPLI**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 22. januarja 2014 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Statut evropske vzajemne družbe: stališča, vloga in prispevek civilne družbe (mnenje na lastno pobudo).

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 11. marca 2014.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 497. plenarnem zasedanju 25. in 26. marca 2014 (seja z dne 25. marca) s 140 glasovi za, 1 glasom proti in 5 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Sklepi

1.1.1 Vzajemne družbe so tako kot zadruge, fundacije in združenja del evropskega gospodarskega in socialnega modela. Različne podjetniške oblike, tudi na področju socialne ekonomije, so ne glede na pravno opredelitev podjetja v nacionalnih zakonodajah sestavni del enotnega trga Evropske unije, tudi kar zadeva promocijo, naložbe in razvoj evropskega podjetniškega pluralizma.

1.1.2 Vzajemne družbe imajo pravico do evropskega statuta, da bi lahko odgovorile na potrebe po zavarovanju, zlasti po socialno-zdravstvenem varstvu delavcev, podjetij in državljanov.

1.1.3 Vzajemne družbe ne pristajajo na usodo opuščanja vzajemnosti. EESO želi ovrednotiti različnost podjetniških oblik, vključno z akterji v socialni ekonomiji, da se tako zaščiti evropska ekonomska in socialna dediščina. Toda informacijska kampanja, čeprav je koristna, ne more nadomestiti potrebnega pravnega okvira.

1.1.4 V Evropi je velika raznolikost vzajemnih družb (ugotovljenih je bilo okoli 40 vrst), vendar imajo kljub različnosti ista načela upravljanja.

1.2 Priporočila

1.2.1 EESO v skladu z zavezami, sprejetimi med dogodkom o socialnem podjetništvu v Strasbourgu, poziva Komisijo, naj hitro predloži zakonodajni predlog osnutka uredbe o statutu evropske vzajemne družbe.

1.2.2 EESO izraža željo, da bi model vzajemne družbe priznali s skladno zakonsko ureditvijo na evropski ravni, ki bi ustrezal njegovi gospodarski teži in socialni vlogi.

1.2.3 EESO priporoča, da bi se statut nanašal na upravljanje in ne na dejavnosti, da bi tako zaščitil raznolikost vzajemnih družb.

1.2.4 EESO priporoča, da se s statutom ne bi usklajevalo nacionalnih zakonodaj in da bi bil statut izbirni instrument.

1.2.5 EESO poziva, da se objavi natančen časovni načrt postopka predstavitve in sprejetja osnutka statuta evropske vzajemne družbe.

2. Uvod

2.1 Cilj tega mnenja je spodbuditi Komisijo, da bi čim hitreje pripravila predlog uredbe o „statutu evropske vzajemne družbe“.

2.2 Evropska civilna družba in zainteresirane strani menijo, da bodo vzajemne družbe brez ustrezne pravne podlage – na evropski ravni – odvrnjene od dejavnosti. To bi imelo resne posledice na socialni ravni (glede na slabšanje ukrepov javnega sektorja); na zdravstveni ravni (zmanjšanje enakosti pri dostopu do zdravstvene oskrbe evropskih državljanov); na ravni zaposlovanja (izguba možnosti za delo, tudi specializiranih delovnih mest), pa tudi pri krepitvi evropske socialne kohezije in procesa evropskega povezovanja.

2.3 O evropskem statutu razprava že dolgo teče, se vrti v krogu in ne pride do odločitev.

2.3.1 Predlog statuta evropske vzajemne družbe ima zelo dolgo zgodovino, ki sega v leto 1993 in v okvir evropskih direktiv o zavarovanju. Pri tem so vzajemne družbe prosile, da se njihova izvorna oblika upravljanja kot osebnih družb prizna v evropskem statutu.

2.3.2 Prvi predlog uredbe je bil umaknjen leta 2006: kljub sporočilu iz leta 2003 o pravu družb, ki se je zavzemalo za nove evropske pravne oblike, kot so vzajemne družbe, in ponovitvi tega poziva leta 2006 v akcijskem načrtu o posodobitvi prava družb in upravljanja podjetij je Komisija predlog statuta evropske vzajemne družbe umaknila iz svojega načrta za leto 2006.

2.3.3 Evropske vzajemne družbe so leta 2007 dale novo pobudo za oživitev predloga.

2.3.4 Marca 2010 je Evropski parlament sprejel pisno izjavo v podporo evropski vzajemni družbi in julija 2011 pripravil poročilo o vlogi evropskih vzajemnih družb, v katerem je menil, da je predlog statuta potreben.

2.3.5 Marca 2013 je Evropski parlament soglasno sprejel poročilo na lastno pobudo g. Berlinguerja o statutu evropske vzajemne družbe.

2.3.6 Hkrati je Komisija v okviru Akta za enotni trg sprejela sklep o financiranju študije o položaju in težavah vzajemnih družb na notranjem trgu (znane tudi kot študija Panteia). Ta pomembna študija, ki je bila objavljena 12. oktobra 2012 in jo je vodila Komisija, je prvič omogočila obširen uvid v pravno, gospodarsko in socialno okolje vzajemnih družb v državah članicah Evropske unije. ⁽¹⁾

2.3.7 V nadaljevanju je Komisija organizirala javno posvetovanje o ugotovitvah te študije (rezultati so bili objavljeni oktobra 2013), ⁽²⁾ zaradi uspeha posvetovanja (več kot 300 odgovorov, od katerih sta bili dve tretjini pozitivni) pa se je Komisija odločila, da izvede študijo vpliva o izvedljivosti predloga statuta evropske vzajemne družbe.

2.4 EESO je v mnenju (oktobra 2009) o različnih oblikah podjetij ⁽³⁾ poudaril, da sta pluralizem in raznolikost posameznih oblik podjetij „priznana v Pogodbi z različnimi pravnimi statuti, ki so bili že sprejeti ali se o njih trenutno še razpravlja, potrjena pa sta tudi v praksi“. Odbor je vzajemne družbe prištel med oblike podjetij v socialni ekonomiji.

2.5 V prilogi k izjavi z dogodka o socialnem podjetništvu, ki sta ga skupaj organizirala Komisija in EESO, je navedeno, da „različne zainteresirane strani ocenjujejo, da bi politike za socialno podjetništvo morale zajemati vsa podjetja socialnega podjetništva (zadruge, vzajemne družbe, združenja, fundacije itd.). EU bi za vzajemne družbe morala predlagati evropski statut, ki bi jim omogočal izvajanje čezmejnih dejavnosti, združevanje in spoprijemanje z izzivi iz direktive Solventnost II, ter evropski statut za združenja.“ Na tem dogodku je komisar Antonio Tajani, odgovoren za podjetništvo, napovedal zakonodajno pobudo Komisije o predlogu statuta.

3. Opis vzajemnih družb

3.1 V različnih državah EU je veliko različnih pravnih oblik vzajemnih družb. Te njihove različne oblike in vloga so odvisne od kulture in zgodovine vzajemnih družb v vsaki državi. Zgodovinsko gledano so bile vzajemne družbe v Evropi ustanovljene kot prve oblike socialne varnosti. V EU je glavni namen vzajemnih družb ta, da skrbijo za splošni interes svojih članov, zavarujejo tveganja zavarovancev, jim ponujajo zavarovalniške, socialne in zdravstvene storitve ter storitve osebne podpore.

⁽¹⁾ Study on the current situation and prospects of mutuals in Europe http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/mutuals/prospects_mutuals_fin_en.pdf.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/social-economy/mutuals/index_en.htm

⁽³⁾ UL C 318, 23.12.2009, str. 22.

3.2 Skupaj je bilo v EU zabeleženih **skoraj 40 vrst vzajemnih organizacij**. Okoli 95 % vzajemnih družb ima 5 skupnih načel upravljanja:

1. **organizacija mora biti organizacija zasebnega prava**, torej neodvisna od oblasti in brez subvencij iz javnih sredstev;
2. organizacija mora biti **združenje oseb** in ne kapitalsko združenje;
3. sistem upravljanja mora biti demokratičen, po načelu **ena oseba je en glas**;
4. za člane velja **načelo solidarnosti**: vstop mora biti prostovoljen, brez izbirnih meril;
5. dosežen dobiček je treba uporabiti **v korist članov**.

3.3 Tržni delež vzajemnih organizacij je v Evropi **v povprečju 15,8 %** (12,8 % za življenjska zavarovanja, 20,5 % za druga zavarovanja). Poleg tega se ocenjuje, da vzajemne organizacije zagotavljajo zdravstvene in **socialne storitve okoli 230 milijonom** evropskih državljanov, od katerih jih je okoli 100 milijonov zavarovanih v okviru obveznega zdravstvenega zavarovanja. Zaposlujejo okoli 350 000 ljudi v Evropi. Nasploh velja, da ima gospodarstvo koristi od **raznolikosti struktur**, ki ga sestavljajo, saj prispeva k boljši **odzivnosti** na spremembe na trgu. Poleg tega v času krize **dolgoročna vizija** vzajemnih organizacij zagotavlja prednost pred kapitalskimi družbami.

4. Splošne ugotovitve o predlogu statuta evropske vzajemne družbe: Zakaj statut evropske vzajemne družbe?

4.1 V Evropski uniji imajo samo delniške družbe in zadruge evropski statut; za fundacije je predlog evropskega statuta v proučevanju. Vzajemne družbe pa nimajo evropskega statuta. ⁽⁴⁾

4.2 Posledica evropskih povezovalnih procesov je večja mobilnost delavcev, podjetij in državljanov. Na celotnem ozemlju Unije mora obstajati možnost zavarovanja njihovih zdravstvenih in socialnih ter drugih zavarovalniških tveganj, ne da bi to pomenilo odpravo pravic, koristi in oblik varstva.

4.3 Komisija in Svet se trenutno ukvarjata s finančnimi in zavarovalniškimi storitvami (Basel III, Solventnost II); z napotitvijo in mobilnostjo delavcev; nova direktiva o čezmejnem zdravstvenem varstvu v državah članicah velja od 1. 1. 2014. Vendar pa vzajemne družbe držav članic nimajo pravne možnosti sodelovanja pri evropskem povezovalnem procesu in razvoju notranjega trga, razen če se preoblikujejo in sprejmejo statut evropske zadruga ali statut evropske delniške družbe. Vzajemne družbe ne sprejemajo tega neizbežnega dejstva. EESO želi ovrednotiti različnost podjetniških oblik, tudi akterjev v socialni ekonomiji, da se tako zaščiti evropska ekonomska in socialna dediščina.

4.4 Poleg tega je Solventnost II, bonitetni okvir za zavarovalnice, še drug argument v podporo statutu evropske vzajemne družbe: takšen statut bi vzajemnim družbam omogočal dostop do t. i. prednosti „diverzifikacije“ ter izvajanja postopkov pozavarovanja in upravljanja sredstev, da bodo lahko zmanjšale stroške v korist zavarovancev.

4.5 Vzajemne družbe nimajo dostopa do trga kapitala in torej potrebujejo skupna orodja sodelovanja na evropski ravni, da bi se izognile propadu na zelo konkurenčnem trgu.

4.6 Vzajemne družbe, ki delujejo na evropski ravni, tega ne počnejo samo zaradi konkurence ali iskanja novih trgov, marveč v glavnem zaradi želje po izboljšanju storitev za zavarovance.

4.7 Vzajemne družbe nasploh potrebujejo uradno priznanje EU, ki jim bo dalo pravno podlago in legitimnost udeleženk v evropskem povezovalnem procesu.

⁽⁴⁾ Mnenja EESO o:

- statutu evropske fundacije, UL C 351, 15.11.2012, str. 57,
- spodbujanju zadrug v Evropi, UL C 234, 22.9.2005, str. 1,
- statutu evropske družbe, UL C 129, 27.4.1998, str. 1.

4.8 Uvedba statuta evropske vzajemne družbe bi pomenila priznanje stvarnosti vzajemnih družb, njihovega ekonomskega in socialnega pomena, njihove posebne vloge na področju upravljanja tveganj oseb, zlasti na področju socialnega in zdravstvenega varstva.

4.9 Če povzamemo, EESO želi, da bi model vzajemne družbe priznali s skladno zakonsko ureditvijo na evropski ravni, ki bi se skladala z njegovo gospodarsko težo in socialno vlogo. Poleg tega bi se z opiranjem na novi statut, svobodo ustanavljanja in prosto izvajanje storitev lahko izognili nepotrebnim upravnim bremenom, izkoristili ekonomijo obsega in razvili vzajemnost v vseh državah članicah Unije (tudi v 4 državah članicah, kjer vzajemnih družb ni).

5. Splošne ugotovitve o predlogu statuta evropske vzajemne družbe: kakšen statut evropske vzajemne družbe?

5.1 V Evropi obstaja veliko različnih vzajemnih družb (zabeleženih je bilo okoli 40 vrst), vendar imajo kljub različnosti ista načela upravljanja. Zato EESO priporoča, da bi se statut nanašal na upravljanje in ne na dejavnosti.

5.2 Poleg tega bi statut evropske vzajemne družbe skupinsko omogočil raznolikost tkiva evropskih vzajemnih družb v njihovi izvornosti: pomagal bi ohraniti strukture ob spoštovanju njihove identitete in s tem skupnim orodjem (skupni nakupi, skupni produkti) doseči ekonomije obsega. Da bi lahko ohranili nacionalno raznolikost struktur, ki je odlika pravne oblike vzajemnih družb po Evropi, EESO kot razlikovalni element priporoča opredelitev čim večje statutarne in organizacijske svobode članov.

5.3 Statut bo izbiren – fakultativen –, da ne bi posegal v nacionalne zakonodaje.

5.4 Za vzajemne družbe je treba predvideti možnost, da se med seboj povezujejo in tudi spodbudijo čezmejne operacije ter tako razvijejo čezmejno razsežnost vzajemnih družb.

5.5 Predlog uredbe mora omogočiti:

- da evropske vzajemne družbe ustanovijo fizične osebe, ki imajo stalno prebivališče v različnih državah članicah, ali pravne osebe, za katere velja pravo različnih držav članic,
- ustanovitev evropske vzajemne družbe s čezmejno združitvijo več obstoječih vzajemnih družb,
- ustanovitev evropske vzajemne družbe s preoblikovanjem nacionalne vzajemne družbe, ne da bi ta prenehala obstajati, če ima statutarni sedež in osrednjo upravo v državi članici ter izpostavo ali podružnico v drugi državi članici,
- ustanovitev evropske skupine vzajemnih družb.

5.6 Evropska vzajemna družba tako kot nacionalne vzajemne družbe ostaja zavezana splošni zakonodaji držav članic: zakonodaji o udeležbi delavcev v procesu odločanja, delovni zakonodaji, socialni zakonodaji, davčni zakonodaji, konkurenčnemu pravu, pravu na področju industrijske ali intelektualne lastnine, postopkom insolventnosti in ustavitve plačil. Za evropsko vzajemno družbo morajo v celoti veljati posebni nacionalni predpisi o dejavnosti vzajemnih družb in nadzoru, ki ga izvajajo nadzorne oblasti. Določbe v pravu držav članic in v pravu EU torej veljajo na prej omenjenih področjih in tudi na drugih področjih, na katera se ta uredba ne nanaša.

5.7 Predpisi o udeležbi delavcev v evropski vzajemni družbi so opredeljeni v direktivah o pravicah delavcev, ki so neločljiva dopolnitev te uredbe in jih je treba izvajati sočasno.

5.8 Za ureditev upravljanja podjetij bi morala veljati svoboda glede statuta evropske vzajemne družbe. Kot najvišji organ bi poleg skupščine članov kot enakovredna alternativa morala biti mogoča tudi skupščina zastopnikov članov. Glede volilne pravice je poleg enakih glasovalnih pravic za vse člane („one man one vote“) treba predvideti tudi drugačno, ponderirano glasovanje na podlagi objektivnih meril (npr. višina zavarovalne vsote, višina prispevkov, trajanje članstva itd.).

V Bruslju, 25. marca 2014

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE
